

УДК 78.071(477.83/.86) М. Шашкевич DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/fhi.2022.22-23.3624>
ORCID ID: 0000-0003-2489-9463

МУЗИЧНА ШАШКЕВИЧІЯНА ГАЛИЧИНИ (до 1939 року)

Наталія КОБРИН

Львівський державний музичний ліцей ім. Соломії Крушельницької
вул. Зелена, 10, Львів, 79005, Україна
e-mail: kobryn.natalya@gmail.com

Культ творчості М. Шашкевича як рушійний чинник національного відродження й розвитку музичної культури галицьких українців сформувався впродовж XIX – першої половини XX ст. одночасно зі щорічними шануваннями Т. Шевченка. Етапні шашкевичівські ювілеї 1887, 1893, 1911, 1937 рр. були не лише маніфестаційними акціями. Вони активізували українське музичне мистецтво і виконавство, у тому числі сприяли створенню нових музичних композицій на поезії М. Шашкевича. У статті проаналізовано мистецькі аспекти шашкевичівських ювілеїв та концертів у Галичині до 1939 р. з точки зору музичного змісту концертних програм і національної композиторської творчості.

Ключові слова: Маркіян Шашкевич, шашкевичівські ювілеї, музична шашкевичіяна, українська музична творчість, концерти.

Культ творчості Т. Шевченка і М. Шашкевича – двох найвидатніших постатей українського відродження XIX – початку XX ст., до сьогодні привертає увагу не лише як вагомий, навіть стрижневий чинник національного руху. Публічні шанування пам'яті обох поетів стали дуже дієвим рушієм розвитку українського музичного мистецтва, активізуючи творення найрізноманітніших музичних організацій та їхню концертну діяльність, залучаючи до музичної культури молодих виконавців, сприяючи збагаченню музичної творчості, маніфестуючи в такий спосіб українство Галичини загалом. Музичні сторінки шевченківських та шашкевичівських ювілеїв у Галичині до 1939 р. набули значення майже окремих векторів у національному концертному житті й композиторській творчості.

У пресових публікаціях українських музикантів першої половини XX ст. знаходимо три спроби оцінити творчість М. Шашкевича з позиції ангажування його поезії в тогочасну музичну творчість. Перша з них, що належить С. Людкевичу, була написана в 1911 р. з нагоди 100-ліття від дня народження М. Шашкевича. Невелика і дещо критична стаття для “Звіту дирекції ц.-к І-ої академічної гімназії у Львові за шкільний рік 1910/1911” знаменна тим, що її автор перерахував усі знані на той час друковані музичні твори на слова поета й вказав відомі йому чотири фольклоризовані “популярні мелодії”: “Кому Бог в груди дав серце м'ягеньке”, “Заспіваю, що минуло”, “Дайте руки, юні други”, “A wiesz ty, Julio?”¹. Композитор і музикознавець В. Витвицький з нагоди 100-ліття

¹ С. Людкевич, Поезії М. Шашкевича в музиці. С. Людкевич, Дослідження, статті, рецензії, виступи. У 2 т., т. 1. (Львів, 1999), 243–245.

видання альманаху “Русалка Дністровая” у 30-х рр. ХХ ст. охарактеризував найпопулярніший свого часу солоспів на слова М. Шашкевича “Веснівку” В. Матюка². Автором ще однієї публікації напередодні відзначення 100-ліття пам’яті М. Шашкевича в 1943 р. став український музикознавець і композитор Б. Кудрик. Закликаючи музикантів готуватися до урочистостей та загально осмислюючи вплив поезії мистця на розвиток української музики, дописувач стверджував: “Справа старогалицької музики – де, що правда, на скількисть мало використано Маркіянових текстів, та все ж п’ятно Маркіянового творчого духа в ній скрізь позначило себе – пройшла вже пару етапів”³.

Серед неймовірно великої кількості сучасної наукової літератури, що присвячена постаті М. Шашкевича та його впливу на національне життя галицьких українців, відзначимо декілька аспектів, важливих також для розкриття питань шашкевичіани в музичному мистецтві: а) проведення національно-маніфестаційних урочистостей та їх розростання в контексті українського відродження та крізь призму преси (В. Горинь, М. Комариця, О. Кирик, О. Кульчицький, С. Шах⁴ та ін.); б) публікації музичних творів на слова поета та їхня характеристика (Я. Розумний, Я. Шуст⁵); бібліографічні й документальні матеріали (М. Марунчак, Ф. Стеблій тощо⁶). З точки зору вивчення шашкевичіани як однієї з вагомих ліній розвитку музичного мистецтва варто виділити “Збірник музичних творів на слова Маркіяна Шашкевича” в редакції Я. Розумного (1992), в якому було надруковано усі знайдені на той час музичні композиції до поезій М. Шашкевича з їхніми варіантами, а також сучасні бібліографічні й документальні видання, де серед іншого поміщено чимало рецензій та відгуків на ранні шашкевичівські концерти.

Початковий етап культивування творчості М. Шашкевича – одного з провідних змістових напрямків української музичної культури та композицій окреслюється періодом із кінця 60-х до середини 80-х рр. ХІХ ст., і розгортається

² В. Витвицький, Шашкевича-Матюка “Цвітка дрібная”. В. Витвицький, *Музикознавчі праці. Публіцистика*. Упор. Л. Лехник. (Львів, 2003), 34; В. Витвицький, *Старогалицька сольна пісня ХІХ ст.* Упор. В. Пилипович. (Перемишль, 2004), 69–71.

³ Б. Кудрик, В обличчі великих національних роковин. *Львівські Вісті*, ч. 294. (1942): 4.

⁴ В. Горинь, *Перепоховання Маркіяна Шашкевича*. Вид. 2. (Львів, 2011), 172; М. Комариця, 100-ліття “Русалки Дністрової” у світлі галицької преси: *Збірник праць Науково-дослідного інституту пресознавства*, вип. 4(30). (Львів, 2014), 370–382; О. Кирик, Участь Соломії Крушельницької в Шашкевичівських ювілейних урочистостях 1911 р. *Соломія Крушельницька. Шляхами тріумфів*. (Тернопіль, 2008). 190–195; С. О. Шах, *Маркіян Шашкевич та галицьке відродження. Ювілейне видання у 150-ліття поета*. (Париж, Мюнхен, 1961), 229; О. Кульчицький, Культ Маркіяна Шашкевича, як психосоціальна проблема. У перспективі монографії С. Шаха. *Наукові Записки УВУ*. (Мюнхен, 1963), 208–222.

⁵ *Збірник музичних творів на слова Маркіяна Шашкевича*. У 180-річчя від дня народження поета. Ювілейне видання 1811–1991. Муз. ред. Ю. Гнатюк, ред. Я. Розумний. (Київ, Вінніпег, Львів, 1992), 361; *Пісні на слова Маркіяна Шашкевича*. Упор. Я. Шуст. (Львів, 1961), 36.

⁶ М. Марунчак, *Маркіян Шашкевич: Біо-бібліографічний покажчик*. (Вінніпег, 1989), 206; *Русалка Дністрова: документи і матеріали*. Упор. Ф. Стеблій та ін. (Київ, 1989), 544.

паралельно до щорічного відзначення шевченківських ювілеїв у Львові. Інформацію про одні з перших концертів, приурочених до роковин пам'яті М. Шашкевича, подають львівські часописи “Правда”, “Друг”, згодом “Діло” і “Зоря”. Анонси, дописи й рецензії найчастіше є анонімними, в аспекті характеристики музичної частини шашкевичівських концертів – дуже неповними, однак за ними, загалом, легко простежити головні тенденції музичної шашкевичіани XIX ст. Передовсім, привертає увагу особистість А. Вахнянина як організатора українських хорів та диригента, що на початках стосовно музичного вшанування пам'яті М. Шашкевича відіграв настільки ж вагомий роль як і щодо святкування шевченківських роковин у Галичині. По-друге, концертні програми шашкевичівських академій та вечорів розкривають історію першовиконань і концертного життя музичних творів на вірші поета.

Дня 1(13) березня 1868 р. у Відні за ініціативи студентського товариства “Січ” та його тодішнього голови А. Вахнянина, що очолював це товариство від 9 січня до 25 березня 1868 р.⁷, відбувся літературно-мистецький вечір у 25-роковини пам'яті поета. Музична частина програми у виконанні “хору слов'янських співаків” складалася з обробок народних пісень: “Біду собі купила”, “Ой під гаєм”, “Ой на горі та жєнці”, “Та не жур мене моя мати”, “Ой, у полі, та у Боришполі”, “Ой у лузі та ще й при березі”, солоспіву (в рецензії назва не вказана) та двох лірницьких пісень. Точних даних про виконавців концерту немає, однак інформація про склад товариства від часів його заснування у кількості 27 членів та постать А. Вахнянина (його голови) дозволяють припустити, що це був новоорганізований хор віденської “Січи” під диригуванням саме А. Вахнянина. Цей хор згодом став основою “кругу співаків” і перетворився у сталу музичну інституцію⁸, зокрема відомо, що за звітом у часописі “Правда”, в 1873 р. хором товариства “Січ” у Відні керував п. Гапанович⁹.

Про автора опрацювань народних пісень для цього концерту рецензент “Правди” писав так: “Ту похвалити треба мотивъ народний, а величатись намъ Русинамъ талантомъ земляка нашого п. Л., котрий изъ повнимъ чуттємъ підобравъ супроводи на Ріан-і до сихъ народніхъ фантазій и посъвятивъ їхъ закладамъ товариства”¹⁰. Автором опрацювань народних пісень для хору був український композитор М. Лисенко, який у той період часу навчався в Ляйпцігській консерваторії¹¹. М. Кордуба у своїй “Історії «Січи»” зазначав, що:

⁷ “Січ”. Альманах в пам'ять 30-их роковин основаня тов. “Січ” у Відни. (Львів, 1898), 233.

⁸ М. Кордуба, Історія “Січи”. “Січ”. Альманах в пам'ять 30-их роковин основаня тов. “Січ” у Відни. (Львів, 1898), 8–9, 12.

⁹ З Відня (Справозданє з діланя товариства “Січ” за рік 1872/3). *Правда*, ч. 20. (1873): 697–698.

¹⁰ И-ъ-ъ. Допись (Зъ Відня) [Закладини “Січи”. – Поминки за Маркіяна Шашкевича]. *Правда*, ч. 10/11. (1868): 132.

¹¹ У виданні “Русалка Дністрова: документи і матеріали” автор опрацювань пісень для хору п. Л. помилково розшифрований як Лаврівський. Див. *Русалка Дністрова: документи і матеріали*. Упор. Ф. Стеблій та ін. (Київ, 1989), 283.

“...Вже в два місяці по своїм заснованю, дня 13 марта, урядила величаві вечерниці в честь пробудителя галицької Руси, Маркіяна Шашкевича. Славний наш композитор д. Н. Лисенко присвятив з тої нагоди для товариства кілька своїх творів, які тут відсьпівано”¹². Замовлення із Відня підтверджує й інформація від М. Лисенка, який 29 січня (11 лютого) із Ляйпцига писав до рідних про два листи від галичан: “Один із Відня від нового, вже затвердженого муз[ичного] гуртка “Січ”, де просять мене надіслати їм мого укладу пісень декілька, бо їхнє головне завдання – знайти всі слов.[’янські] національності з творами народних укр.[аїнських] пісень” (у другому листі йшла мова про замовлення “Заповіту” до шевченківського вечора у Львові)¹³.

Співорганізаторами шашкевичівського концерту у Львові 25 червня (7 липня) 1872 р., про який теж написала “Правда”, були товариства “Руська Бесіда”, “Просвіта” та А. Вахнянин, а музичну частину програми виконувало засноване А. Вахнянином хорове товариство “Торбан”: “У хорах брали уділ співаки нашого співочого товариства “Торбан” и хор студентів руської гімназії під управою п. Н. Вахнянина, котрий около піднесеня співу хорального и солевого неперечно великі положив у нас заслуги”¹⁴. Рецензент вказав лише три музичні твори: хор “Ой на Івана, на Купала” – фрагмент з опери “Купало” А. Вахнянина, обробку народної пісні “Біду’м собі купила” (ймовірно, йшлося про відому за віденським концертом обробку М. Лисенка) і ще один хор без назви.

Дня 25 червня (7 липня) 1873 р. з нагоди 30-х роковин пам’яті поета у Львові знову відбувся музично-декламаторський вечір, про який докладно повідомив часопис “Правда”. Доволі об’ємна, однак різнолика музична частина вечора охоплювала: “Жалібний марш” Л. Бетговена і “Полонез” Ф. Шопена для фортепіано у виконанні п. С., хори “Щасливий, хто хоч слези має”, “Ой Морозе, Морозенку”, “Темна п’їтьма небо вкрила” (автора не вказано, але диригував А. Вахнянин), солоспів М. Лисенка на слова Т. Шевченка “Ой одна” (у виконання п. В., ймовірно, йдеться про М. Вітошинського), дивертисмент п. Ц. з опери “Лючія де Лямермур” Г. Доніцеті та опери “Русалка” для цитри¹⁵. Зі змістом ювілейних роковин були пов’язані лише декламації поезій М. Шашкевича та вступний реферат І. Верхратського.

Знаковою і дуже продуманою була музична частина шашкевичівського вечора, який організували студентські товариства “Академічний Кружок” і “Дружній Лихвар” 24 червня 1876 р. в залі товариства “Руська Бесіда”. У

¹² М. Кордуба, Історія “Січи”. “Січ”. *Альманах в пам’ять 30-их роковин основаня тов. “Січ” у Відни* (Львів, 1898), 10.

¹³ Оригінал листа написаний російською мовою. Цит. За: Т. Булат, Т. Філенко, *Світ Миколи Лисенка. Національна ідентичність, музика і політика України XIX – початку XX століття*. (Нью-Йорк, Київ, 2009), 61

¹⁴ Новинки [Вечір в честь пам’яті Маркіяна Шашкевича]. *Правда*, ч. 4. (1972): 196–197.

¹⁵ [Музикально-декламаторський вечір в 30-ті роковини смерті Маркіяна Шашкевича]. *Правда*, ч. 10. (1873): 374–375.

концертній частині вечора прозвучало чотири твори тогочасних українських галицьких композиторів, у тому числі одна із перших композицій на слова М. Шашкевича¹⁶: симфонія соль-мінор (№ 6) М. Вербицького¹⁷, тріо “Кому Бог в груди” (за віршем “Безрідний” М. Шашкевича) А. Вахнянина, його ж солоспів “Прощанє” (автора поезії не вказано), кuartет “Заросли шляхи тернами” С. Воробкевича на слова Т. Шевченка. Тріо “Кому Бог в груди” є одним із двох творів А. Вахнянина до поезій М. Шашкевича і, на жаль, вважається, втраченим¹⁸ (другий – хор “Не згасайте ясні зорі” або “Піснь свободи”, було опубліковано у збірці “Кобзар”). Про виконавців музичної частина програми рецензенти обох видань (“Правди” і “Друга”) не повідомляють, однак слід зазначити, що від 1875 р. при “Академічному кружку” діяв хорально-музикальний комітет із 5 членів¹⁹, а сам А. Вахнянин у той період часу ще концертував із хоровим товариством “Торбан”, а також із студенськими та гімназійними хорами.

В оголошеній програмі шашкевичівського концерту 4(16) червня 1880 р., організованого товариством “Академічний Кружок”, серед композицій А. Вахнянина (“Чи я в лузі не калина була”), М. Вербицького (хори “Весна”, “Куди пливеш ти”, “Ой зазуле, зазуленько”), значиться знаменита “Веснівка” В. Матюка на сл. М. Шашкевича у виконанні п. М.²⁰ Пан М. – це, ймовірно, О. Мишуга, перший та один із найкращих виконавців солоспіву В. Матюка²¹, а згаданий анонс концерту зафіксував одне з перших виконань цього твору перед від’їздом співака на студії до Італії.

Упродовж 80-х рр. XIX ст. шашкевичівські концерти у Львові, поряд із шевченківськими академіями, стають одним зі сталих тематичних напрямків українських музичних урочистостей та вечорів, а до їхньої організації долучаються усі провідні українські просвітні та музичні установи. Їх географія поступово розширюється, охоплюючи провінційні міста й села, а вагому роль у цьому процесі відіграли: український склад хорового товариства “Лютня” й хору української академічної гімназії під керування А. Вахнянина, хорові товариства “Боян”, Музичне товариство ім. Миколи Лисенка, хор с. Денисова, яким диригував о. Й. Вітошинський, та просвітянські хори, хор Львівської духовної семінарії, місцеві аматори.

---

¹⁶ [Музикально-декляматорський вечер на тридцять-треті роковини смерті Маркіяна Шашкевича]. *Правда* ч. 12. (1876): 482.

¹⁷ [Дня 24/6]. *Друг*, ч. 12. (1876): 190. При републікації рецензії часопису “Друг” вкралася описка, замість тональності g-moll (соль-мінор) написано c-moll (до-мінор). Див. *Русалка Дністрова: документи і матеріали*. (Київ, 1989). 287–288.

¹⁸ Я. Горак, *Анатоль Вахнянин і становлення музичного професіоналізму в Галичині (друга половина XIX – початок XX ст.)*. (Львів, 2009), 113.

¹⁹ Товариства руських академіків. *Правда*, ч. 23, (1875): 939–940.

²⁰ [Вечерь музикально-декляматорській вь честь памяти Маркіяна Шашкевича]. *Діло*, ч. 43. (1880): 3.

²¹ Див. С. Людкевич, Віктор Матюк. С. Людкевич, *Дослідження, статті, рецензії, виступи: у 2 т. Т. 1.* (Львів, 1999), 280.

Аналізуючи перші шашкевичівські концерти у Львові варто відзначити майже повну відсутність у концертних програмах композицій на слова ювілята М. Шашкевича (!), за винятком першовиконань “Веснівки” В. Матюка і творів А. Вахнянина, випадковий на перших порах добір музичних композицій, а згодом тенденцію до виразної переваги творчості українських композиторів Галичини. Динаміку розгортання і збагачення музично-концертної частини шашкевичівських урочистостей дозволяють простежити чотири великі ювілеї: 50-ліття видання альманаху “Русалка Дністровая” (великий концерт у Львові відбувся 2 лютого 1888 р.), 50-ліття смерті М. Шашкевича й перепоховання його останків у Львові (1 листопада 1893 р.), 100-ліття від дня народження поета (6 і 7 листопада 1911 р.), 100-ліття видання альманаху “Русалка Дністровая” (18 квітня 1937 р.).

Початок 1888 р. позначений цілою серією концертів на честь 50-ліття видання альманаху “Русалка Дністровая” – Львів, Дрогобич, Краків, Стрий, Бережани, Тернопіль тощо (формально ювілейним був минулий 1887 р.). Львівські та стрийські концерти провадило хорове товариство “Лютня” під диригуванням А. Вахнянина (найімовірніше, українська частина хору). З нагоди ювілею газета “Діло” аносувала дуже розгорнуту і доволі складну програму львівського концерту за участю хорового товариства “Лютня”, оркестру 15 п.п., солістів Є. Гушалевича і Н. Лопатинської. Концертну програму склали твори лише українських мистців²²: Симфонія *до-мінор* (№ 5) М. Вербицького, солоспів “Веснівка” і хор “Кому Бог дав в груди” В. Матюка²³, солоспів “Мені однаково” на слова Т. Шевченка М. Лисенка та II дія опери “Купало” А. Вахнянина. Центром пам’ятного вечора стала прем’єра фрагментів опери А. Вахнянина, яку реалізувало товариство “Лютня” та її солісти: диригент хорового товариства “Лютня” С. Цетвінський в ролі Степана, М. Павликівна – в ролі Одарки та Славічек в ролі Максима. Зауваження рецензента про надто слабке співвідносно з оркестром звучання мішаного хору “Лютні”, який станом на кінець 1888 р. нараховував загалом 106 чинних членів²⁴, дозволяє припустити участь неповного хору, переважно його української частини²⁵. Однак загалом концерт був оцінений

²² Комитетъ. Новинки. Програма ювілейного вечера въ 50-лѣтню память вихоу “Русалки Днѣстровой”. *Діло*, ч. 12. (1888): 1.

²³ У пресових аносах є розходження: спочатку зазначено композицію самого В. Матюка. *Діло*, ч. 11. (1888:1). В наступному номері вказано твір І. Лаврівського в редакції В. Матюка. *Діло*, ч. 12. (1888): 3. Ймовірно, йдеться саме про композицію В. Матюка, адже в доступних покажчиках творів І. Лаврівського такий твір не значиться. Див. З. Лисько, *Піонери музичного мистецтва в Галичині*. (Львів, Нью-Йорк, 1994), 121–125; В. Kudryk, *Dzieje ukraińskiej muzyki w Galicji w latach 1829–1873*. (Przemyśl, 2001), 88–91. Зате одноіменний хор В. Матюка. Див. *Віктор Матюк. Біобібліографічний покажчик*. Уклад. І. Л. Бермес. (Дрогобич, 1993), 21.

²⁴ Schematyzm Królestwa Calicyi i Lodomeryi z Wielkiem księstwem krakowskiem na rok 1890. (Lwow, 1890), 667. URL: <http://www.mtg-malopolska.org.pl/bibliotekacyfrowa.html>

²⁵ Ювілейний вечір Маркіянові. *Діло*, ч. 20. (1888): 1–2.

дуже високо, а поезію М. Шашкевича в музичній частині програми репрезентувала “Веснівка” В. Матюка у виконанні Є. Гушалевича і його ж хор “Кому Бог дав в груди”.

Шашкевичівський концерт із нагоди перепоховання поета у Львові 1893 р. проводився вже за участю новоствореного хорового товариства “Львівський Боян”. Його програма, поза знаменитим солоспівом “Веснівка” В. Матюка, що відтепер обов’язково виконувався під час більшості великих шашкевичівських концертів, мало чим відрізняється від логіки упорядкування музичної частини тогочасних щорічних шевченківських академій: Вербицький М. Симфонія *до мінор*, Лисенко М. “Жалібний марш”, Бігдай Я. “Тече вода”, українська народна пісня “Хмароньки”, Лисенко М. Кантата “Б’ють пороги”, Вахнянин А. Хор із опери “Купало”, Нижанківський О. “Слов’янські гимни”, Матюк В. “Веснівка”²⁶. Преса відзначила участь оркестру товариства “Гармонія” і знаменитого українського співака О. Мишуги, що виконав “Веснівку” В. Матюка та, в доповнення, солоспів А. Вахнянина “Помарніла наша доля” і “такъ заповонивъ серця всѣхъ, що цѣла саля лунала довго і довго заявами одушевлення”²⁷.

Шашкевичівські урочистості 1893 р. проходили в дуже багатьох містечках Галичини, однак концертно-музичну частину святкувань дописувачі нотували ще доволі рідко, як-от у вечорах і концертах товариства “Міщанська Бесіда” за участю піаністки О. Окуневської у Стрию (29.10), місцевих аматорів музики в Сокалі (2.11), товариства “Руська Бесіда” в Самборі (23.11), хорового товариства “Бережанський Боян” у Бережанах (5.12), а також у ювілейних академіях львівських шкіл – Дівочого інституту сс. Василянок, Духовної семінарія (10 грудня), Української Академічної гімназії (16 грудня). Із них варто відзначити шашкевичівський концерт “Бережанського Бояна”, який преса анонсувала як перший великий концерт цього товариства. Концертною програмою хору, яка залучала три композиції “Живем, живем” А. Вахнянина, “Слов’янські гимни” О. Нижанківського і “Quodlibet” Г. Топольницького, керував О. Нижанківський²⁸.

Для музичної шашкевичіани знаковими стали ювілеї 1911 р. (100-ліття від дня народження М. Шашкевича) й 1937 р. (100-ліття видання альманаху “Русалка Дністровая”). Упродовж 1911 р. лише тільки в самому Львові відбулися не менше семи великих концертів: в жіночій гімназії сс. Василянок та в бурсі ім. Сембратовича (4 листопада), в Народному Домі за участю учнів Львівської академічної гімназії та Музичного товариства імені Миколи Лисенка (5 листопада), у Львівській філармонії за участю усіх українських товариств та, зокрема, “Львівського Бояна” (6 і 7 листопада), у польських реальних школах та гімназіях (11 листопада), у читальні товариства “Просвіта” на Жовківському передмісті.

---

²⁶ В справѣ торжества Маркіянового. *Діло*, ч. 233. (1893): 1.

²⁷ Торжества Маркіянові у Львовѣ. *Діло*, ч. 238. (1893): 1–2.

²⁸ [Зъ Бережанъ пишуть намъ]. *Діло*, ч. 256. (1893): 2–3.

Шашкевичівський концерт у філії Академічної гімназії у Львові за участю Музичного товариства імені Миколи Лисенка можна назвати видатною музичною подією того року. Програма виразно ділилася на дві частини. Перша частина – вокально-хорова – є найбільше шашкевичівською у період до 1914 р.: на слова поета прозвучали три композиції із чотирьох, зокрема хори “Підлисса” і “Дайте руки, юні друзі” С. Людкевича, “Не згасайте, ясні зорі” В. Матюка, а також “Річенька” І. Лаврівського. Їх виконавці – мішаний хор філії Академічної гімназії в кількості 60 осіб під диригуванням Ф. Колесси. Пресова програма концерту традиційно анонсувала ще й “Веснівку” В. Матюка²⁹ у виконанні І. Охримовича та З. Лиська (фортепіяно), однак замість неї прозвучав солоспів М. Лисенка “Реве та стогне Дніпр широкий”³⁰.

Друга частина – інструментальна – позначена одними з перших виступів на українській сцені одразу кількох музикантів і композиторів, серед них 16-річних учнів Вищого музичного інституту (ВМІ) ім. С. Лисенка: композитора і музикознавця З. Лиська, скрипаля Р. Придаткевича у складі тріо з віолочелістом О. Букшованим (згодом одним із командирів УСС і УГА), що виконали “Менует” до-мінор Й. С. Баха й “Романс” Л. Бетговена; 18-річного Н. Нижанківського в дуеті зі скрипалем Р. Придаткевичем (виконали скрипковий концерт Ш. Беріо), а також організованого напередодні в 1910 р.³¹ оркестру Музичного товариства ім. Миколи Лисенка під керуванням о. Л. Туркевича із увертюрою до опери Дж. Верді “Набуко”³². Із рецензії на концерт можемо дізнатися про склад новоствореного оркестру чи радше оркестрового гуртка: 6 скрипок, флейта, віолончель, контрабас, фортепіяно і фісгармонія. Як справедливо вказує рецензент, “се склад оркестри кімнатної, який дуже добре творить підчас продукції ілюзію повної оркестри в її ширині, красках і силі”³³.

Музична частина програми двох концертів у Львівській філармонії 6 і 7 листопада була мішаною та доволі різнорідною. Пресовий анонс вказувати такі композиції: Бородін О. Симфонічна картина “У Середній Азії”, Людкевич С. “Дністрованка”, Матюк В. “Веснівка”, Гуно Ш. “Ave, Maria”, Ведель А. Хоровий концерт “Услиши, Господи, глас мой”, В’єтан А. Скрипковий концерт ре-мінор, Вахнянин А. “Живем, живем своїм життєм”, Вагнер Р. Хор паломників з опери “Тангойзер”, Лисенко М. “Удосвіта встав я”, Нижанківський О. “Ой у полю садок”, Лисенко М. Кантата “Радуйся, ниво”³⁴. Хоча в анонсованій програмі було вказано чотири твори у виконанні С. Крушельницької (“Веснівка”

²⁹ [В пам’ять 100-літніх уродин Маркіяна Шашкевича]. *Діло*, ч. 244. (1911): 6.

³⁰ О. Нижанківський, Маркіянове свято у Львові. *Діло*, ч. 247. (1911): 3.

³¹ Записи Протоколів Музичного товариства ім. Миколи Лисенка вид 17 і 30 листопада 1910 р. Див. *Книга протоколів Музичного товариства імені Миколи Лисенка*. Упор. Я. Горак. (Львів, 2014), 142, 145.

³² О. Нижанківський, Маркіянове свято у Львові. *Діло*, ч. 247. (1911): 3.

³³ Там само, 3.

³⁴ Маркіянове свято у Львові. *Діло*, ч. 243. (1911): 7.

В. Матюка, “Удосвіта встав я” М. Лисенка, “Ой, у полю садок” О. Нижанківського й “Ave, Maria” Ш. Гуно), саме її соло чи радше окрема сольна частина стала осердям концерту. Узагальнюючи за матеріялами тогочасної преси програму С. Крушельницької, можна нарахувати понад 10 виконаних співачкою композицій, у тому числі додатково “Мала я рожу” Я. Ярославенка, “В неділеньку вранці” Я. Лопатинського, “Amore! Storiellina” Л. Денца й низку українських народних пісень³⁵. Рецензент концерту О. Нижанківський виокремив виконання “Веснівки” В. Матюка: “Як і Маркіян ужив тої пісні, щоб дібратись до душі народу, так і Крушельницька, добувши ту пісню з душі свого народу, вказала їй належне місце на концертній естраді, – показала шлях нашій музикальній суспільности, мистцям і адептам музичної штуки, що одиноке тільки вшануване і плекане народної пісні забезпечить нам достойне місце у сім’ї культурних народів”³⁶.

Творчими новинками шашкевичівських урочистостей 1911 р. стали композиції С. Людкевича. Загалом для того ювілею митець написав чотири нові твори (три хори і солоспів), із них немає інформації лише про виконання того ж року солоспіву “Розпука”, який прозвучав аж 1937 р. в Станіславові на концерті до 100-ліття видання альманаху “Русалка Дністровая” у виконанні М. Голинського³⁷. Рецензент концертів О. Нижанківський звернув уваги на два твори С. Людкевича: “Підлисса” та “Дністрованку”. “Підлисса” дописувач характеризує як безпретензійну композицію, що “зложена так легко, що певно буде з вдячністю принята всіма нашими хоральними організаціями у їх програми продукційні”³⁸. І справді, вже того ж року хор “Підлисса” С. Людкевича зафіксовано у виконанні “Стрийського Бояна”³⁹ та під час шашкевичівських урочистостей винниківівської філії товариства “Просвіта”⁴⁰. Виконання “Дністрованки” теж стисло описав О. Нижанківський: “На естраду виступив повний хор “Львівського Бояна” (80 осіб) і запродукував нам нову композицію д-ра С. Людкевича, зложену до слів Шашкевича “Дністрованка”. Ту дрібоньку поезійку розробив компоніст музикою ширше, створив з неї три, хоч з собою стилем нерозривно зв’язані частини, а продумані вони так щиро, так спокійно і так просто, як беспретензійною є і сама поезійка”⁴¹.

---

³⁵ О. Кирик, Участь Соломії Крушельницької в Шашкевичівських ювілейних урочистостях 1911 р. *Соломія Крушельницька: Шляхами тріумфів*. (Тернопіль, 2008): 192.

³⁶ О. Нижанківський, Два концерти в пам’ять 100-літніх уродин Маркіяна Шашкевича 6 і 7 листопада 1911 р. у Львові. *Діло*, ч. 249. (1911): 1–4.

³⁷ С. Штундер, *Станіслав Людкевич. Життя і творчість*. У 2 т. Т. 1. (1879–1939). (Львів, 2005), 386.

³⁸ О. Нижанківський, Маркіянове свято у Львові. *Діло*, ч. 247. (1911): 3.

³⁹ [Заходом сполучених стрийських українських товариств]. *Діло*, ч. 268. (1911): 6.

⁴⁰ Близький. Маркіянове свято в Винниках. *Діло*, ч. 282. (1911): 4.

⁴¹ О. Нижанківський, Два концерти в пам’ять столітніх роковин народження Маркіяна Шашкевича 6 і 7 падолиста 1911 р. у Львові. *Діло*, ч. 249. (1911): 1–4.

Програма львівського концерту до 100-ліття видання альманаху “Русалка Дністровая” в 1937 р., який став однією із найбільших шашкевичівських імпрез до 1939 р., охоплювала лише твори українських композиторів, неначе ілюструючи здобутки української музичної творчості Галичини впродовж понад століття: солоспів “Чого мені тяжко” О. Бобикевича; симфонію *Ре-мажор* М. Вербицького; хор “Побратимові” (“Як мило згадати”) М. Колесси; хор “Весна”, хорова казка “Рій і трутень”, мотет “Псалми Русланові” Б. Кудрика; хори “Річенька” й “Осінь” І. Лаврівського; хори “Дайте руки, юні друзі”, “Дністрованка”, “Підлисса” С. Людкевича; солоспів “Веснівка” В. Матюка. Варто підкреслити, що відсоток композицій, що написані безпосередньо до поезій М. Шашкевича, у цьому концертів був чи не вперше дуже істотним: половина програми. Із них найбільшу увагу привернув мотет Б. Кудрика на текст першої частини “Псалмів Русланових”, який дуже високо оцінив один із рецензентів концерту В. Барвінський: “На закінчення програми хор “Бояна”, підпертий хором богословів, відспівав більший і складніший контрапунктичною фактурою твір Б. Кудрика “Великий єсть Бог” (із псалмів Русланових). У цьому творі композитор (зادивлений, а радше заслуханий у Бортнянського) станув уповні на висоті свого завдання [...]. Виконання цього твору було добре, інколи з сильними навіть моментами”⁴².

Розширення географічних меж шашкевичівських концертів, які поступово охоплюють значну кількість міст і сіл Галичини, відбувалося за участю провідних українських музичних організацій та аматорів. Провінційні концерти на честь поета, як і систематичні шкільні й гімназійні пам’ятні академії, в музичній частині були типовою для того часу добіркою найрізноманітніших нескладних вокальних та інструментальних композицій української галицької (М. Вербицький, І. Лаврівський, В. Матюк, А. Вахнянин, О. Нижанківський й ін.) і західноєвропейської музики. Тим не менше, саме дописи про провінційні й шкільні шашкевичівські вечори часом містять цікаві факти про забуті або втрачені сьогодні музичні композиції на вірші поета. Наприклад, в анонсі шашкевичівського концерту учнів бережанської гімназії 1893 р.⁴³ знаходимо інформацію про хор “Не згасайте, ясні зорі” на сл. М. Шашкевича авторства чи в музичній редакції Вітошинського (без імені, однак може йти мова про священика й диригента Йосипа Вітошинського⁴⁴) у виконанні мішаного хору під керуванням учня 7-го класу В. Гривнака.

⁴² В. Барвінський, Святочний концерт в 100-ліття появи “Русалки Дністрової”. *Новий Час*, ч. 87. (1937): 8.

⁴³ *Діло*, ч. 111. (1893): 3.

⁴⁴ Варто підкреслити, що П. Медведик у своїх матеріалах не подає жодної інформації про те чи мав Й. Вітошинський власні композиції. Див. П. Медведик, Діячі української музичної культури (матеріали до біо-бібліографічного словника). *Записки НТШ. Праці музикознавчої комісії*. Т. 232. (Львів, 1996): 387–389.

У різні роки розповсюдження культу М. Шашкевича відбувалося за участю практично усіх провідних українських музичних організацій та місцевих аматорів, для яких просвітницько-концертні поїздки в українську галицьку провінцію стали вагомим та обов'язковою сферою діяльності. Зокрема, протягом другої половини 80-х рр. XIX ст. шашкевичівські концерти Денісівського хору під керуванням о. Й. Вітошинського охопили низку міст і сіл Тернопільщини: Конопківка (27.09.1885), Копичинці (28.09.1885), Бережани (28.12.1887), врешті – Тернопіль (20.05.1888) тощо (концерти 1887–1888 років були приурочені до ювілею видання альманаху “Русалки Дністрової”). Їх програми доволі розмаїті, однак слід відзначити типову для репертуару Денісівського хору значну кількість хорових композицій о. М. Вербицького, зокрема на слова В. Шашкевича, а також о. І. Лаврівського, С. Воробкевича, А. Вахнянина, рідше – М. Лисенка. Творів безпосередньо на поезії М. Шашкевича не було, але привертає увагу присвячена поетові композиція С. Воробкевича на сл. І. Грабовича “На могилі Маркіяна” (на жаль, твір вказано лише в анонсі програми)⁴⁵.

Ювілейного 1911 р. шашкевичівські концерти за участю хорових товариств “Боян” та “Бандурист” охопили значну частину Галичини. Філії хорового товариства “Боян” провадили шашкевичівські ювілеї не лише у Львові (два великі концерти у Львівській філармонії 6 і 7 листопада), але у Дрогобичі (диригентом “Дрогобицького Бояна” сказано о. Рудницького, 12 листопада), у Перемишлі (14 листопада), Стрию (3 грудня), Станіславові (4 грудня), ймовірно, Коломії. Хорове товариство “Бандурист”, крім великих львівських концертів, брало участь в ювілейних святкуваннях у Бродах (1 листопада), Кракові, Скалаті, Тереховлі (10–11 грудня), Грималові (10 грудня)⁴⁶. Географія шашкевичівських концертів 1911 р. сягнула навіть США: в газеті “Свобода” анонсовано одразу два ювілейні концерти до 100-ліття від дня народження поета за участю українських товариств – 31 грудня 1911 р. та 9 січня 1912 р. У концертних програмах привертають увагу хорові й камерно-відомі вокальні твори на слова поета, як-от “Веснівка” (муз. В. Матюка), “Не згасайте ясні зорі” (автора не вказано)⁴⁷.

Упродовж 30-х рр. XX ст. в аспекті вшанування М. Шашкевича варто відзначити концертно-просвітницьку діяльність хору Львівської Богословської Академії. Анонсуєчи одну із шашкевичівських акцій богословів у Коломії, дописувач “Діла” писав: “Поширювати та заціплювати Маркіянові ідеї – то велике діло, а сам концерт в своєю формою і змістом то наглядний доказ, що церковні круги відчувають живчик національного життя та співпрацюють над його піднесенням”⁴⁸. 1933 р. хор Львівської Богословської Академії під

⁴⁵ Новинки. [Концертъ даный в Бережанахъ]. *Діло*, ч. 145. (1887): 3. У нотному виданні хорів С. Воробкевича не значиться. Див. С. Воробкевич, *Хорові твори*. (Київ, 1996), 144.

⁴⁶ Повідомлення із дуже багатьох міст і сіл ішли без вказання музичної програми.

⁴⁷ [Концерт]. *Свобода*, ч. 52, (1911): 8.

⁴⁸ Р. Ш. Коломия. Гостина хору студентів Богословської Академії у Львові. *Діло*, ч. 234. (1935): 7.

диригуванням В. Жолкевича дуже активно концертував у львівській окрузі: Грядя, Замарстинів, Винники, Личаків, Миклашів, Клепарів, Підберізці, Підбірці, Яворів, Стрий й самому Львові⁴⁹. 1935 р. географія шашкевичівських концертів у виконанні цього ж хору була ще ширшою та охопила Винники, Городок, Яворів, Перемишль, Ярослав, Любачів, Раву-Руську, Белз, Сокаль, Радехів, Броди, Чортків, Заліщики, Городенку, Коломию, Станиславів⁵⁰. Поїздки часом супроводжувались перешкодами поліції, наприклад, у 1933 р. в “Ділі” знаходимо повідомлення такого змісту: “Хор львівських богословів, який приїхав 29 серпня ц. р. до Яворова, щоби уладити Шашкевичівський концерт, переняла поліція”⁵¹. Музичну частину дописувачі детально не висвітлювали, однак окремі деталі концертної програми цих турне відомі за анонсом шашкевичівського вечора у Винниках та Коломиї 1935 р. Відомо, що в концертах звучали: хоровий концерт А. Веделя “На ріках Вавилонських”, “Лемківські пісні” М. Колесси⁵², “Золоті зорі” О. Нижанківського, “В горах грім гуде” та “Що то за грім” М. Колесси, “Пою коні” С. Людкевича, “Огні горять” і “Баркарола” С. Воробкевича⁵³.

Показником інформативності пресових публікацій шашкевичівської тематики в контексті музичної творчості є перелік композицій на слова поета, про які відомо лише за анонсами та рецензіями на концертні програми в українських виданнях до 1939 р.:

· Бобикевич О. Солоспів “Над Бугом” для тенора із фортепіано – звучав на шашкевичівському концерті “Станиславівського Бояна” 4 грудня 1911 р.;⁵⁴

· Вітошинський. “Хор Не згасайте, ясні зорі” – виконувався на концерті в Бережанській гімназії 1893 р.;⁵⁵

· Гайворонський М. Хор “Ой, вилітав орел” (“Слава Богу”) – одна із перших композицій молодого мистця, яка прозвучала 1911 р. у виконанні заліщицького хору (на жаль, вважається втраченою);⁵⁶

· Кудрик Б. Хор “Підлисса” – композиція для дитячого хору в супроводі фортепіано звучала на концерті “Рідної Школи” 30 листопада 1937 р. у виконанні хору вселюдної школи ім. Грінченка під керуванням проф. Терлецького⁵⁷;

⁴⁹ Турне української пісні. Поїздка хору богословів. *Діло* ч. 212. (1933): 4; [Хор українських студентів богословів]. *Діло*, ч. 224. (1933): 5.

⁵⁰ Шашкевичівські концерти богословського хору. *Діло*, ч. 214. (1935): 4; Дальша поїздка хору львівських богословів. *Діло*, ч. 222. (1935): 6.

⁵¹ Ревізії й арештування в Яворівщині. *Діло*, ч. 235. (1933): 5.

⁵² Винники. Концерт у честь М. Шашкевича. *Діло*, ч. 210. (1935): 8.

⁵³ Р. Ш. Коломия. Гостина хору студентів Богословської Академії у Львові. *Діло*, ч. 234. (1935): 7.

⁵⁴ [Заходом тов. “Станиславівський Боян”]. *Діло*, ч. 267. (1911): 7.

⁵⁵ *Діло*, ч. 111. (1893): 3.

⁵⁶ В. Витвицький, Михайло Гайворонський. *Життя і творчість*. (Львів, 2001), 13.

⁵⁷ Один з батьків. З концертної салі. Поклін рідношкільної молоді Маркіянові Шашкевичеві. *Діло*, ч. 266. (1937): 9.

· Кудрик Б. Солоспів “Нісся місяць ясним небом” – звучав у виконанні Р. Гумінілович та М. Витвицької (фортепіано) на концерті 12 грудня 1937 р. в Коломиї⁵⁸;

· Кудрик Б. Хор “Нісся місяць ясним небом” – звучав у виконанні хору Львівської Богословської Академії 30 липня 1937 р. в Золочеві⁵⁹;

· Омелянович І. Хор “Дайте руки, юні друзі” – композиція для дитячого хору в супроводі фортепіано звучала на концерті “Рідної Школи” 30 листопада 1937 р. у виконанні хору вселюдної школи ім. Грінченка під керуванням проф. Терлецького⁶⁰.

Цей перелік варто доповнити музичними присвятами й іншими не відомими в сучасній літературі прем’єрами, як-от: хор “Пам’яті руської Трійці” С. Воробкевича, що звучав на концерті у Чернівцях 1890 р.⁶¹, кантата на честь Маркіяна Шашкевича на сл. і муз. Б. Т. Садовського, яка звучала на концерті в с. Підкамінь на Брідщині у виконанні просвітянських хорів під керуванням автора⁶², “На могилі М. Шашкевича” Вербицького (ім’я не вказано) на сл. І. Грабовича, що згаданий у репертуарі Денисівського хору 20 травня 1888 р. в Тернополі⁶³, “Пісня без слів” для скрипки з фортепіано Н. Нижанківського, що звучала у виконанні Р. Придаткевича на шашкевичівському концерті “Стрийського Бояна” 3 грудня⁶⁴.

Серед вказаних творів та їхніх авторів привертає увагу постать українського композитора і музикознавця Б. Кудрика, творчість якого на честь 100-літнього ювілею видання альманаху “Русалка Дністровая” презентує низку новин на поезії М. Шашкевича у 30-х рр. ХХ ст. Музична шашкевичіана Б. Кудрика – це, принаймні, шість композицій, написаних упродовж 1936–1937 рр.: “Псалми Русланові” (єдиний добре відомий і друкований твір із шашкевичівської серії митця⁶⁵), дитячий хор у супроводі фортепіано “Підлисса”, солоспів “Нісся місяць над горою” та дитячий хор на цей самий текст (усі три композиції відомі лише з тогочасних концертних програм), два чоловічі хори “До Старого Галича” (“Не згасайте ясні зорі”) і “Як мило згадати” (в обох випадках збереглися автографи, однак у пресі їхнє виконання не зафіксоване⁶⁶).

---

⁵⁸ В. М. Коломия. В 100-ліття “Русалки Дністрової”. *Діло*, ч. 284. (1937): 7. В сучасних покажчиках творів Б. Кудрика цей солоспів не згадується.

⁵⁹ Золочівська хроніка. Ювілейний концерт хору Богословської академії. *Новий Час*, ч. 177. (1937): 6.

⁶⁰ Один з батьків. З концертової салі. Поклін рідношкільної молоді Маркіянові Шашкевичеві. *Діло*, ч. 266. (1937): 9.

⁶¹ Новинки. *Діло*, ч. 49. (1890): 1.

⁶² Брідщина. Академія в честь М. Шашкевича в Підкамені. *Діло*, ч. 173. (1937): 11.

⁶³ Новинки. [Концертъ даный в Бережанахъ]. *Діло*, ч. 145. (1887): 3.

⁶⁴ [Заходом сполучених стрийських українських товариств]. *Діло*, ч. 268. (1911): 6.

⁶⁵ *Збірник музичних творів на слова Маркіяна Шашкевича..* (Вінніпег, 1991), 250–267.

⁶⁶ Львівська національна наукова бібліотека ім. В. Стефаника, відділ рукописів. Ф 163, 62/12,4; Ф 163, 62/25, 2.

В історії шашкевичівських урочистостей в Галичині як вагомого явища національного музично-концертного життя можна простежити, принаймні, три етапи. Ранній період (70-ті – початок 80-х рр. XIX ст.), що характеризується строкатим репертуаром і практично повною відсутністю творів на поезії ювілята. На другому (від середини 80-х рр. XIX ст. до першого десятиліття XX ст.) і третьому (20–30-ті рр. XX ст.) етапі музичні програми шашкевичівських концертів є дуже подібними на шевченківські святкування, концертна частина поступово стає обов'язковим елементом ювілейних святкувань, формується репертуар музичних композицій на слова М. Шашкевича. Великий львівський концерт з нагоди 100-ліття видання альманаху “Русалка Дністровая” підсумував здобутки музичної шашкевичіани до 1939 р., в якій центральне місце посіла творчість А. Вахнянина, В. Матюка, С. Людкевича й Б. Кудрика.

У музичній частині шашкевичівських урочистостей варто виділити три обов'язкові лінії: музична творчість композиторів середини XIX ст. (доби М. Шашкевича), зокрема твори о. М. Вербицького та о. І. Лаврівського, композиції М. Лисенка, що є об'єднувчим фактором шевченківських та шашкевичівських святкувань, та, власне, твори на слова М. Шашкевича. Популярність і резонанс шашкевичівських концертів, які впродовж першої половини XX ст. систематично проводили дуже багато українських товариств й установ, були сприятливим ґрунтом збагачення шашкевичіани в українській музиці.

MUSICAL SHASHKEVYCHIANA IN GALICIA (until 1939)

Nataliia KOBRYN

Solomiia Krushelnytska State Musical Liceum of Lviv
Zelena str., 79005, Lviv, Ukraine
e-mail: kobryn.natalya@gmail.com

Shashkevych's virtuosity was one of the most important part of national celebration, as well as the separate trend of Ukrainian concert life in Galicia from the second part of 19th until 1939. The cult of Shashkevych's work as a driving factor of the national revival and development of the musical culture of Galician Ukrainians was formed during the XIX – first half of the XX century simultaneously with the annual honors of Taras Shevchenko. The milestones of Shashkevych's 1887, 1893, 1911, and 1937 anniversaries were not only demonstrations. They intensified the Ukrainian musical art and performance, including the creation of new musical compositions on the poetry of Shashkevych. The article analyzes the artistic aspects of Shashkevych's anniversaries and concerts in Galicia until 1939 in terms of the musical content of concert programs and national composition.

Keywords: Markian Shashkevych, Markian Shashkevych's anniversaries, musical shashkevychiana, Ukrainian musical works, concerts

REFERENCES

Barvinskyi, Vasyl. Sviatochnyi kontsert v 100-littia poiavy “Rusalky Dnistrovoi”. *Novyi chas*, No. 87. (1937): 8 (in Ukrainian)

- Blyzkyi, Markiiianove sviato v Vynnykakh. *Dilo*, No. 282. (1911): 4 (in Ukrainian)
- Bridshchyna. Akademiia v chest M. Shashkevycha v Pidkameni. *Dilo*, No. 173. (1937): 11 (in Ukrainian)
- Bulat, Tamara, Filenko, Taras. *Svit Mykoly Lysenka. Natsionalna identychnist, muzyka i polityka Ukrainy XIX–pochatku XX stolittia*. (New York, Kyiv, 2009), 408 (in Ukrainian)
- Dilo*, No. 111. (1893): 3 (in Ukrainian)
- [Dnia 24/6]. *Druh*, No. 12: 190 (in Ukrainian)
- Horak, Jakym. *Anatol Vakhnianyn i stanovlennia muzychnoho profesionalizmu v Halychyni (druha polovyna XIX–pochatok XX st.)*. (Lviv, 2009), 232 (in Ukrainian)
- Horyn, Vasyl. *Perepokhovannia Markiiiana Shashkevycha*. Vyd. 2. (Lviv, 2011), 172 (in Ukrainian)
- [*Khor ukrainskykh studentiv bohosloviv*]. *Dilo*, No. 224. (1933): 5 (in Ukrainian)
- Knyha protokoliv Muzychnoho tovarystva imeni Mykoly Lysenka*. Upor. Ya. Horak. (Lviv, 2014): 956+64 (in Ukrainian)
- Komarytsia, Mariana. 100-littia “Rusalky Dnistrovoy” u svitli halytskoi presy. *Zbirnyk prats Naukovo-doslidzhnogo instytutu presoznavstva*, 4(30). (Lviv, 2014), 370–382 (in Ukrainian)
- Komytet. Novynky. Prohrama yuvyleinoho vechera v 50-litnu pamiat vykhodu “Rusalky Dnistrovoy”. *Dilo*, No. 12. (1888): 1 (in Ukrainian)
- [Kontsert]. *Svoboda*, No. 52, (1911): 8 (in Ukrainian)
- Kudryk, Borys. V oblychchi velykykh natsionalnykh rokovyn. *Lvivski visti*, No. 294. (1942): 4 (in Ukrainian)
- Kudryk, Borys *Dzieje ukraińskiej muzyki w Galicji w latach 1829–1873*. (Przemyśl, 2001), 136 (in Polish)
- Kulchytskyi, O. Kult Markiiiana Shashkevycha, yak psykhosotsialna problema. U perspektyvi monohrafii S. Shakha. *Naukovi zapysky UVU*. (Munich, 1963), 208–222 (in Ukrainian)
- Kyryk, O. Uchast Solomii Krushelnytskoi v Shashkevychivskykh yuvileinykh urochystostiakh 1911 r. *Solomiia Krushelnytska: Shliakhamy triumfiv*. (Ternopil, 2008): 190–195 (in Ukrainian)
- Ludkevych, Stanislav. *Doslidzhennia, stattia. Retsenzii, vystupy: u 2 t. T. 1*. (Lviv, 1999), 496 (in Ukrainian)
- Lvivska natsionalna naukova biblioteka im. V. Stefanyka, viddil rukopysiv. F. 163, spr. 62/12, 4; F. 163, spr. 62/25, 2 (in Ukrainian)
- Lysko, Zynoviy. *Pionery muzychnoho mystetstva v Halychyni*. (Lviv, New York, 1994), 144 (in Ukrainian)
- Markiiianove sviato u Lvovi. *Dilo*, No. 243, (1911): 7 (in Ukrainian)
- Marunchak, M. *Markiiian Shashkevych: Bio-bibliohrafichni pokazhchky*. (Winnipeg, 1989). 206.
- Medvedyk, P. Diiachi ukrainskoi muzychnoi kultury (materialy do bio-bibliohrafichnogo slovnyka). *Zapysky NTSh. Pratsi muzykoznavchoi komisii*. №. 232. (Lviv, 1996): 370–455 (in Ukrainian)
- [Muzykalno-deklamatorskyi vecher v 30-ti rokovyny smerty Markiiiana Shashkevycha]. *Pravda*, No. 10, (1873): 374–375 (in Ukrainian)
- [Muzykalno-deklamatorskyi vecher na trydtsiat-treti rokovyny smerti Markiiiana Shashkevycha]. *Pravda*, No. 12, (1876): 482 (in Ukrainian)
- Novynky. Dalsha poizdka khoru lvivvskykh bohosloviv. *Dilo*, No. 222. (1935): 6 (in Ukrainian)
- Novynky. *Dilo*, No. 49. (1890): 1 (in Ukrainian)

- Novynky. [Kontsert danyi v Berezhnakh]. *Dilo*, No. 145. (1887): 3 (in Ukrainian)
- Novynky. [Vechir v chest pamiaty Markiiiana Shashkevycha]. *Pravda*, No. 4, (1972): 196–197 (in Ukrainian)
- Nyzhankivskiy, Ostap. Dva kontserty v pamiat 100-litnikh urodyn Markiiiana Shashkevycha 6 i 7 lystopada 1911 r. u Lvovi. *Dilo*, No. 249. (1911): 1–4 (in Ukrainian)
- Nyzhankivskiy, Ostap. Markiiianove sviato u Lvovi. *Dilo*, No. 247. (1911): 3 (in Ukrainian)
- Odyn z batkiv. Z kontsertovoi sali. Poklin ridnoshkilnoi molodi Markiiianovi Shashkevychevi. *Dilo*, No. 266. (1937): 9 (in Ukrainian)
- Revizii y areshtuvannia v Yavorivshchyni. *Dilo*, No. 235. (1933): 5 (in Ukrainian)
- Rusalka Dnistrova: dokumenty i materialy*. Upor. F. Steblii ta in. (Kyiv, 1989). 544 (in Ukrainian)
- R. Sh. Kolomyia. Hostyna khoru studentiv Bohoslovskoi Akademii u Lvovi. *Dilo*, No. 234. (1935): 7 (in Ukrainian)
- Scematyzm Królestwa Calicyi i Lodomeryi z Wielkiem księstwem krakowskiem na rok 1890*. (Lwow, 1890). 667. Data dostupu 15.03.2021. URL: <http://www.mtg-malopolska.org.pl/bibliotekacyfrowa.html> (in Polish)
- Shakh, S. O. *Markiiian Shashkevych ta halyske vidrodzhennia*. Yuvileine vydannia u 150-littia poeta. (Paris, Munich, 1961), 229 (in Ukrainian)
- Shashkevychivski kontserty bohoslavskoho khoru. *Dilo*, No. 214. (1935): 4 (in Ukrainian)
- “Sich”. *Almanakh v pamiat 30-ykh rokovyn osnovania tov. “Sich” u Vidny*. (Lviv, 1898), 242 (in Ukrainian)
- Shtunder, Z. *Stanislav Liudkevych. Zhyttia i tvorchist*. u 2 t. T. 1. (1879–1939). (Lviv, 2005), 636 (in Ukrainian)
- Tovarystva ruskykh akademikiv. *Pravda*, No. 23. (1975): 939–940 (in Ukrainian)
- Torzhestva Markiiianovi u Lvovi. *Dilo*, No. 238. (1893): 1–2 (in Ukrainian)
- Turne ukrainskoi pisni. Poizdka khoru bohoslaviv. *Dilo*, No. 212. (1933): 4 (in Ukrainian)
- [Vecher muzykalno-deklamatorskyi v chest pamiaty Markiiiana Shashkevycha]. *Dilo*, No. 43. (1880): 3 (in Ukrainian)
- Viktor Matiuk. *Biobibliografichni pokazhchyk*. Uklad. I. L. Bermes. (Drohobych, 1993), 118 (in Ukrainian)
- V. M. Kolomyia. V 100-littia “Rusalky Dnistrovoi”. *Dilo*, No. 284. (1937): 9 (in Ukrainian)
- Vorobkevych, Sydir. *Khorovi tvory*. (Kyiv, 1996). 144 (in Ukrainian)
- [V pamiat 100-litnikh urodyn Markiiiana Shashkevycha]. *Dilo*, No. 244. (1911): 6 (in Ukrainian)
- V spravi torzhestva Markiiianovoho. *Dilo*, No. 233. (1893): 1 (in Ukrainian)
- Vynnyky. Kontsert u chest M. Shashkevycha. *Dilo*, No. 210. (1935): 8 (in Ukrainian)
- Vytvytskyi, Vasyl. *Muzykoznavchi pratsi*. *Publitsystyka*. Upor. L. Lekhnyk. (Lviv, 2003). 400 (in Ukrainian)
- Vytvytskyi, Vasyl. *Mykhailo Haivoronskyi. Zhyttia i tvorchist*. (Lviv, 2001), 13 (in Ukrainian)
- Vytvytskyi, Vasyl. *Starohalyska pisna XIX st*. Upor. V. Pylypovych. (Peremyshl, 2004), 158 (in Ukrainian)
- Yuvyleinyi vechir Markiiianovi. *Dilo*, No. 20. (1888): 1–2 (in Ukrainian)
- Y-ú-ú. Dopys (Z Vidnia) [Zakladyny “Sichy”. – Pomynky za Markiiiana Shashkevycha]. *Pravda*, No. 10/11. (1868): 132 (in Ukrainian)
- [Zakhodom spoluchenykh stryiskykh ukrainskykh tovarystv]. *Dilo*, No. 268. (1911): 6 (in Ukrainian)
- [Zakhodom tov. “Stanyslavivskiy Boian”]. *Dilo*, No. 267. (1911): 7 (in Ukrainian)
- Z Berezhn pyshut nam]. *Dilo*, No. 256. (1893): 2–3 (in Ukrainian)

- Zbirnyk muzychnykh tvoriv na slova Markiiiana Shashkevycha.* (Vinnipeg, 1991): 361 (in Ukrainian)
- Zolochivska khronika. Yuvileinyi kontsert khoru Bohoslovskoi akademii. *Novyi Chas*, No. 177. (1937): 6 (in Ukrainian)
- Z Vidnia (Spravozdanie z dilania tovarystva “Sich” za rik 1872/3). *Pravda*, No. 20. (1873): 697–698 (in Ukrainian)